

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут оперативно-рятувальних сил
Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ПРОФІЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ»

циклу обов'язкової професійної підготовки
за освітньо-професійною програмою
«Екстремальна та кризова психологія»

підготовки бакалавра у галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 053 Психологія

Рекомендовано кафедрою
психології діяльності в особливих
умовах
на 2025-2026 навчальний рік
Протокол від «29» серпня 2025 року
№1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Психологічне консультування фахівців екстремального профілю
діяльності»

Черкаси – 2025 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація

Навчальна дисципліна «Психологічне консультування фахівців екстремального профілю діяльності» для підготовки бакалавра за спеціальністю 053 Психологія, є базовим предметом, що має на меті визначення методологічних принципів психологічного консультування; ознайомлення з сучасними підходами до практики психологічного консультування; вироблення практичних умінь і навичок; забезпечення повноцінної і різнобічної підготовки та професійної компетентності практичних психологів у сфері підготовки та кваліфікованого проведення психологічного консультування; озброєння здобувачів системою знань з основ консультативної діяльності як виду психологічної допомоги; ознайомлення з методологічними та психотехнологічними підходами до психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Мохнар Людмила Іванівна, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах, кандидат педагогічних наук.
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 234. Номер телефону: 096 452 31 08
E-mail	mokhnar_liudmyla@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	Стосуються проблематики психологічного забезпечення професійної діяльності, психологічного захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій.
Професійні здібності	Організаційні та комунікативні якості; навички навчання та викладання; навички організації освітнього процесу та наукової діяльності.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Кандидат педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 «Теорія та методика виховання». Автор та співавтор 2 колективних монографій, понад 50 наукових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях, в тому числі періодичних наукових виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах Index Copernicus International.

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру

щопонеділка кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 234. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни — визначення методологічних принципів психологічного консультування; ознайомлення з сучасними підходами до практики психологічного консультування; вироблення практичних умінь і навичок; забезпечення повноцінної і різнобічної підготовки та професійної компетентності практичних психологів у сфері підготовки та кваліфікованого проведення психологічного консультування; озброєння здобувачів системою знань з основ консультативної діяльності як виду психологічної допомоги; ознайомлення з методологічними та психотехнологічними підходами до психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна, вечірня)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов'язкова професійна	
Навчальний рік	2025-2026	
Семестр	6	6
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС	4	4
загальна кількість годин	120	120
кількість модулів	1	1
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
лекції	24	10
практичні заняття	36	2
семінарські заняття		-
самостійна робота (годин)	60	108
індивідуальні завдання	на вибір	
Форма підсумкового контролю	залік	

Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: правові основи професійної діяльності, патологічна та клінічна психологія, психофізіологія.

Постреквізити: практикум з екстремальної та кризової психології, психотерапія фахівців екстремального профілю діяльності, переддипломна практика.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).	ПР 11
Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.	ПР 13
Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.	ПР 16
Здійснювати систему заходів, спрямованих на збереження, відновлення та корекцію психічних станів, створення сприятливих умов, необхідних для забезпечення оптимального рівня готовності до виконання завдань за призначенням.	ПР 25

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Здатність приймати обґрунтовані рішення.	ЗК 6
Навички міжособистісної взаємодії.	ЗК 8
Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т. ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).	СК 8
Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.	СК 9
Здатність здійснювати психологічний супровід виконання завдань за призначенням.	СК 12
Здатність відновлювати психічні можливості особистості, що були втрачені внаслідок переживання екстремальних подій або непродуктивного переживання життєвої кризи, подолання у свідомості особистості уявлення про безвихідь становища, відновлення захисних сил організму, зміцнення активної особистісної позиції щодо психічного здоров'я та ефективної соціальної поведінки.	СК 15

Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. «ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ»

Змістовий модуль 1. Загальні засади організації психологічного

консультування

Тема № 1. Вступ до психологічного консультування

Консультування як вид психологічної допомоги; мета та завдання, психологічного консультування; принципи психологічного консультування; проблематика психоконсультативної допомоги; види психологічного консультування.

Тема № 2. Професійні вимоги до особистості консультанта

Особистість консультанта як основна складова процесу консультування; вимоги до консультанта; ціннісні орієнтації консультанта; вплив перенесення і контрперенесення у консультуванні.

Тема № 3. Структура процесу психологічного консультування

Організація процесу психоконсультування; особливості першої зустрічі; структура процесу психоконсультування: початковий етап, етап входження до ситуацій психологічної допомоги; етап дії та прожиття ситуації психологічної допомоги; етап входження до нового досвіду; останній етап - входження до повсякденності збагаченим новим досвідом.

Тема № 4. Вимоги до організації і проведення психоконсультативної бесіди

Психоконсультативна бесіда; (місце консультування; етичні особливості поведінки психолога під час консультування; час бесіди; часові межі консультування; технологія ведення бесіди; вимоги до організації і проведення психоконсультативної бесіди; особливості контакту консультанта із клієнтом під час бесіди); інтерв'ю у психологічному консультуванні.

Тема № 5. Комунікативні техніки консультативної роботи психолога-консультанта.

Поняття про техніки й технічні прийоми консультування. Універсальні й спеціальні техніки консультування. Початок бесіди із клієнтами. Зняття психологічної напруги у клієнта й активізація його розповіді на стадії сповіді. Техніки, що застосовуються при інтерпретації сповіді клієнта. Дії консультанта при дачі клієнтові рад і рекомендацій. Техніка завершального етапу консультування й практика спілкування консультанта із клієнтом після закінчення консультації. Типові технічні помилки, що допускають у процесі консультування, способи їхнього усунення. Комунікативні техніки консультативної роботи при оцінюванні проблем клієнта. Робота з почуттями клієнта.

Змістовий модуль 2. Специфіка психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності

Тема №6. Концептуальні підходи до організації психологічного консультування представників екстремальних професій

Фактори екстремальності діяльності, що сприяють виникненню психологічних проблем особистості. Особливості організації психологічного консультування спеціалістів екстремальних професій. Наративізація життєвого досвіду фахівців екстремального профілю діяльності у процесі психологічного консультування. Дистантні форми психологічного консультування фахівців екстремальних професій.

Тема №7. Підходи до підготовки психологів-консультантів екстремального напрямку

Вимоги, що висуваються до особистості ефективного консультанта. Особливості професійної підготовки психологів до консультування фахівців екстремального профілю діяльності. Проблема супервізії психологів-консультантів екстремального напрямку. Профілактика професійних деформацій психологів-консультантів екстремального напрямку.

Тема №8. Психотехнологія консультування фахівців екстремального профілю діяльності

Основні технології психологічного консультування представників ризиконебезпечних професій. Особливості консультування фахівців з міжособистісними проблемами. Особливості консультування фахівців з екзистенційно-особистісними проблемами. Особливості консультування фахівців з проблемами професійного розвитку.

Тема № 9. Проблема ефективності психологічного консультування фахівців екстремального профілю

Теоретичні та методологічні підходи до оцінки ефективності психологічного консультування в сучасній науці. Зрушення у комунікативній сфері фахівців екстремального профілю після психологічного консультування. Динаміка психічних станів, пов'язаних з наявністю екзистенційних проблем та особистісних криз, фахівців екстремального профілю у результаті психологічного консультування. Оцінка ефективності психологічного консультування фахівців, які мають проблеми професійного розвитку. Вплив психологічного консультування на когнітивні процеси та самоактуалізацію фахівців екстремального профілю.

Контрольна робота за модулем 1.

Залік

Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (очна форма: денна, вечірня)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за формами навчання					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практ. заняття	семінар. заняття	самостійна робота*	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1. «ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ»						
Змістовий модуль 1. Загальні засади організації психологічного консультування						

Тема 1. Вступ до психологічного консультування	14	2	4	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2. Професійні вимоги до особистості консультанта	14	2	4	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 3. Структура процесу психологічного консультування	16	4	4	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 4. Вимоги до організації і проведення психоконсультативної бесіди	16	4	4	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 5. Комунікативні техніки консультативної роботи психолога-консультанта	16	4	4	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>	<i>76</i>	<i>16</i>	<i>20</i>	<i>-</i>	<i>40</i>	<i>-</i>
Змістовий модуль 2. Специфіка психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності						
Тема 6. Концептуальні підходи до організації психологічного консультування представників екстремальних професій	10	2	4	-	4	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 7. Підходи до підготовки психологів-консультантів екстремального напрямку	10	2	4	-	4	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 8. Психотехнологія консультування фахівців екстремального профілю діяльності	10	2	4	-	4	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 9. Проблема ефективності психологічного консультування фахівців екстремального профілю	8	2	2	-	4	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>	<i>38</i>	<i>8</i>	<i>14</i>	<i>-</i>	<i>16</i>	<i>-</i>
Підсумкова модульна робота	6	-	-	2	4	письмові завдання
Разом за модуль 1	120	24	34	2	60	-
Залік	-	-	-	-	-	-
ВСЬОГО	120	24	34	2	60	-

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологічне консультування фахівців екстремального профілю діяльності».

Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна форма: дистанційна)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за формами навчання				
	Усього	у тому числі			
		лекції	практ.	семінар.	самостійна

			заняття	заняття	робота*	контроль
МОДУЛЬ 1. «ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ»						
Змістовий модуль 1. Загальні засади організації психологічного консультування						
Тема 1. Вступ до психологічного консультування	12	2	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2. Професійні вимоги до особистості консультанта	10		-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 3. Структура процесу психологічного консультування	12	2	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №4. Вимоги до організації і проведення психоконсультативної бесіди	12	2	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 5. Комунікативні техніки консультативної роботи психолога-консультанта	12	2	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>	<i>58</i>	<i>8</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>50</i>	<i>-</i>
Змістовий модуль 2. Специфіка психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності						
Тема 6. Концептуальні підходи до організації психологічного консультування представників екстремальних професій	16	2	-	-	14	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 7. Підходи до підготовки психологів-консультантів екстремального напрямку	14	-	-	-	14	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 8. Психотехнологія консультування фахівців екстремального профілю діяльності	15	-	-	-	15	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 9. Проблема ефективності психологічного консультування фахівців екстремального профілю	10	-	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>	<i>55</i>	<i>2</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>53</i>	<i>-</i>
Підсумкова модульна робота	5	-	-	-	5	письмові завдання
Разом за модуль 1	118	10	-	-	108	-
Залік	2		2	-	-	-
ВСЬОГО	120	10	2	-	108	-

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологічне консультування фахівців екстремального профілю діяльності».

Індивідуальні завдання (орієнтовна тематика індивідуальних завдань)

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, презентацій, аналіз кейсів, аналіз практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах.

1. Розкрийте уявлення про структуру та етапи психологічного консультування в сучасній психології.

2. Проаналізуйте сучасні напрямки психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності.

3. Охарактеризуйте особливості психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності з проблем міжособистісної взаємодії.

4. У чому полягають особливості психологічного консультування з проблем саморегуляції у ділових стосунках.

5. Охарактеризуйте психологічне консультування фахівців з проблем сімейної взаємодії.

6. Розкрийте особливості психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності з особистісних проблем.

7. Розкрийте особливості консультування з проблем самопочуття і стану здоров'я рятувальників.

8. Як використовується тестування у практиці психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності.

9. Здійсніть оцінку ефективності результатів психологічного консультування.

10. Механізми психологічного впливу та взаємодії у психологічному консультуванні.

11. Розкрийте фактори екстремальності діяльності, що сприяють виникненню психологічних проблем особистості.

12. Що являє собою наративізація життєвого досвіду фахівців екстремального профілю діяльності у процесі психологічного консультування.

13. Опишіть дистантні форми психологічного консультування фахівців екстремальних професій

14. Розкрийте особливості профілактики професійних деформацій психологів-консультантів екстремального напрямку.

15. Обґрунтуйте основні технології психологічного консультування представників ризиконебезпечних професій.

16. Проаналізуйте особливості консультування фахівців з проблемами

професійного розвитку.

17. Зробіть опис зрушень у комунікативній сфері фахівців екстремального профілю після психологічного консультування.

18. Представте аналіз динаміки психічних станів, пов'язаних з наявністю екзистенційних проблем та особистісних криз фахівців екстремального профілю у результаті психологічного консультування.

19. Здійсніть оцінку ефективності психологічного консультування фахівців екстремального профілю діяльності, які мають проблеми професійного розвитку.

20. У чому полягає вплив психологічного консультування на когнітивні процеси та самоактуалізацію фахівців екстремального профілю діяльності.

Практичне завдання 1

До психолога ДСНС звернулася диспетчер чергової зміни оперативно-координаційного центру з проблемою особистого характеру (зі скаргою на сина-старшокласника). За словами матері, у сина погана поведінка та різко негативне ставлення до неї. Останнім часом, за півроку до закінчення школи, син почав прогулювати заняття, а тепер і зовсім перестав вчитися. На критику матері і навіть на дружні поради відповідає грубістю. Мати впевнена, що у сина є порушення психіки. Виховувала вона його сама, без чоловіка. З чоловіком розлучилася, коли ще дитина не народилася. “Я для сина нічого не шкодувала, все життя йому ні в чому не відмовляла. Навіть заміж вдруге не вийшла через нього”, – ця думка лунала протягом розповіді матері.

1. Сформулюйте попередні гіпотези щодо можливих причин поведінки юнака.

2. Що, на Вашу думку, потрібно з'ясувати психологу стосовно юнака?

3. Проаналізуйте причини конфлікту матері з сином.

4. Визначте заходи щодо поліпшення психологічної ситуації.

Практичне завдання 2

До психолога ДСНС звернувся фахівець аварійно-рятувального загону спеціального призначення зі скаргою на свого п'ятнадцятирічного сина. Він поскаржився психологу на боягузтво та несміливість свого сина. Ці ознаки, як зазначив батько, були у сина з раннього дитинства, і батько давно намагався боротися з ними. Він змушував хлопчика перемагати свій страх, наприклад, кидав його у воду у глибокому місці, щоб навчити його плавати. Хлопчик у цих випадках боявся, плакав, але батько наполягав, виховував у ньому “чоловіка”. Попри все, хлопчик залишався нерішучим і боязким. Він так і не навчився долати свої страхи, більше того, з роками вони посилюлися.

1. Поясніть причини невдалих спроб батька.

2. Які небажані наслідки зумовив хибний стереотип виховання?

3. На що, передусім, повинна бути спрямована консультативна допомога?

Практичне завдання 3

До психолога ДСНС звернулася фахівець сектору зв'язків з громадськістю з такою проблемою. Після розлучення вона та її перший чоловік створили нові сім'ї. Але у неї виникли проблеми з донькою від першого шлюбу

(8 років). Вона не хоче жити з вітчимом. У своїй неприязні до матері доходить до ненависті. Вимагає змінити її ім'я на грузинське (рідний батько — грузин), не поважає матір за те, що вона не грузинка. Батько дівчини має іншу сім'ю і брати її до себе не збирається.

1. Дайте психологічну інтерпретацію ситуації.
2. Яка додаткова інформація потрібна для повноцінної консультації?
3. Сформулюйте можливі гіпотези щодо причин та подальшого розвитку проблеми, визначте шляхи її вирішення.
4. До формулювання якої батьківської позиції потрібно підготувати клієнтку?

Практичне завдання 4

До психолога звернувся керівник фінансово-економічного відділу управління ДСНС з приводу ситуації, що склалася з головним бухгалтером, що працює в його відділі. Бухгалтер, за висловом керівника, — спеціаліст високої кваліфікації, людина чесна та добросовісна. Проте він має такі негативні якості, як дратівливість категоричність, педантизм. Крім того, він рідко змінює свої рішення щодо питань фінансування (через надмірну економність). Усе це дратує керівника, створює напруження у стосунках та заважає робочому процесу. Керівник, який звернувся до психолога, не хоче звільняти бухгалтера з посади, але й працювати в ситуації, що склалася, дуже складно. У зв'язку з цим керівник попросив психолога допомогти розв'язати конфлікт.

1. Як Ви вважаєте, хто потребує допомоги психолога — керівник чи бухгалтер?
2. Чи є для бухгалтера такі якості, як економність та педантичність, негативними?
3. Як психолог порадив би керівнику не звертати увагу на недоліки бухгалтера та сконцентруватися на його позитивних рисах, чи була б така порада кваліфікованою?
4. Як допомогти керівникові фірми в цій ситуації?

Перелік завдань для підготовки до заліку

1. Розкрийте особливості консультування як виду психологічної допомоги.
2. У чому полягають мета, завдання, принципи, види і проблематика психологічного консультування.
3. Розкрийте принципи психологічного консультування.
4. Охарактеризуйте проблематику психоконсультативної допомоги.
5. Розкрийте види психологічного консультування.
6. Проаналізуйте особистість консультанта як основну складову процесу консультування.
7. Розкрийте вимоги до консультанта; ціннісні орієнтації консультанта.
8. Проаналізуйте вплив перенесення і контрперенесення у консультуванні.
9. Розкрийте психологічні особливості професійної підготовки консультанта.

10. Поясніть, які ви знаєте комунікативні техніки та у чому полягає професійний етикет консультанта.

11. Розкрийте особливості вербальної і невербальної поведінки консультанта.

12. Які ви знаєте засоби впливу консультанта в процесі консультування?

13. В чому полягає організація процесу психоконсультування?

14. Якою є структура процесу психоконсультування?

15. Розкрийте поняття «Психоконсультативна бесіда» та розкрийте особливості створення місця консультування, часових меж консультування, технології ведення бесіди, вимог до організації і проведення психоконсультативної бесіди.

16. Розкрийте особливості інтерв'ю у психологічному консультуванні.

17. Які можна виокремити типи людей, що звертаються по психологічну допомогу.

18. У чому полягають особливості соціальних функцій консультанта?

19. Обґрунтуйте особливості психологічного впливу в процесі консультування.

20. Які ви знаєте фактори екстремальності діяльності, що сприяють виникненню психологічних проблем особистості.

21. Розкрийте особливості організації психологічного консультування спеціалістів екстремальних професій.

22. Що таке наративізація життєвого досвіду фахівців екстремального профілю діяльності у процесі психологічного консультування?

23. Які вам відомі дистантні форми психологічного консультування фахівців екстремальних професій.

24. Які вимоги висуваються до особистості ефективного консультанта.

25. У чому полягають особливості професійної підготовки психологів до консультування фахівців екстремального профілю діяльності.

26. Розкрийте особливості супервізії психологів-консультантів екстремального напрямку.

27. Охарактеризуйте особливості профілактики професійних деформацій психологів-консультантів екстремального напрямку.

28. Розкрийте основні технології психологічного консультування представників ризиконебезпечних професій.

29. Якими є особливості консультування фахівців з міжособистісними проблемами.

30. У чому полягають особливості консультування фахівців з екзистенційно-особистісними проблемами.

31. Укажіть особливості консультування фахівців з проблемами професійного розвитку.

32. Розкрийте теоретичні та методологічні підходи до оцінки ефективності психологічного консультування в сучасній науці.

33. Поясніть, у чому проявляються зрушення у комунікативній сфері фахівців екстремального профілю після психологічного консультування.

34. Динаміка психічних станів, пов'язаних з наявністю екзистенційних

проблем та особистісних криз, фахівців екстремального профілю у результаті психологічного консультування.

35. Як можна здійснити оцінку ефективності психологічного консультування фахівців, які мають проблеми професійного розвитку.

36. Охарактеризуйте вплив психологічного консультування на когнітивні процеси та самоактуалізацію фахівців екстремального профілю.

37. Проведіть психологічний аналіз невербальної поведінки консультанта.

38. Розкрийте основні правила поведінки консультанта під час роботи з фахівцями екстремального профілю діяльності.

39. У чому полягають психологічні детермінанти переносу та контрпереносу у процесі психологічного консультування.

40. Складіть таблицю «Форми консультативної роботи психолога з фахівцями екстремального профілю діяльності».

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

1. методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

2. методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний;

3. методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

4. інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

5. науково-дослідна робота;

6. самостійна робота.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, презентація власних досліджень.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України за 100-

бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, аналізу ситуаційних задач, проєктної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

Розподіл балів, які отримують здобувачі очної форми, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: залік

Розподіл балів												
Модуль 1												
Поточний контроль та самостійна робота									Індивідуальні завдання	Модульна контрольна робота	Залік	Сума балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	до 10	T.T. 1-9		100
до 8	до 8	до 8	до 8	до 8	до 8	до 8	до 8	до 4		до 22		

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: залік

Розподіл балів												
Модуль 1												
Поточний контроль та самостійна робота									Індивідуальні завдання	Модульна контрольна робота	Залік	Сума балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9				
-	-	-	-	-	-	-	-	-	до 50	T.T. 1-9	до 30	100
										до 20		

Примітка: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 20. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах (розділ «Оцінювання творчих робіт»).

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському (практичному) занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському (практичному) занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 4 балів:

4 бали – завдання виконане, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію.

3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, допущені незначні помилки.

2 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки.

1 бал – завдання виконане на рівні окремих фрагментів.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання. При виконанні практичних завдань оцінюється вміння правильно підібрати психодіагностичний комплекс, технології психологічної допомоги та вміння їх застосовувати на практиці.

Підсумкова модульна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється шляхом проведення письмової контрольної роботи у межах залікового модулю дисципліни.

Кожен варіант підсумкової модульної роботи для здобувачів очної форми навчання складається з двох теоретичних та одного ситуаційного завдання; для здобувачів заочної форми навчання – двох теоретичних завдань та одного ситуаційного завдання. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів очної форми навчання при виконанні модульної роботи.

Підсумкова модульна робота 1 оцінюється в діапазоні від 0 до 22 балів: теоретичні запитання: вага одного правильно теоретичного запитання становить 5 балів, максимальна кількість балів за правильне вирішення двох теоретичних запитань становить 10 балів. Ситуаційне завдання: максимальна кількість балів за вирішення ситуаційного завдання становить 12 балів. При вирішенні даного завдання оцінюється особиста позиція на проблемну ситуацію (до 5 балів), чіткість та лаконічність відповіді (до 2 бала) та творчий підхід (до 5 балів).

Критерії оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання при виконанні модульної роботи.

Підсумкова модульна робота оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів: теоретичні завдання: вага одного правильно вирішеного теоретичного завдання становить 5 балів, максимальна кількість балів за правильне вирішення усіх теоретичних завдань становить 10 балів. Ситуаційне завдання: максимальна кількість балів за вирішення ситуаційного завдання становить 10 балів. При вирішенні даного завдання оцінюється особиста позиція на проблемну ситуацію (до 5 балів), чіткість та лаконічність відповіді (до 5 балів).

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання та передбачає перевірку засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу дисципліни, розвитку їх творчого мислення, набутих знань, умінь та навичок і їх застосування під час вирішення практичних завдань. Здійснюється шляхом складання здобувачами *усних заліків*. Зміст завдань підсумкового контролю формується відповідно до програми навчальної дисципліни, відповіді на які повинні відображати вільне володіння здобувачами обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на

практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання на підсумковому контролі у формі заліку (оцінюється від 0 до 30 балів):

30 балів – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст поставлених завдань;

29-20 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

19-10 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

9-1 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання індивідуальних завдань у першому семестрі вивчення дисципліни здобувачів очної форми навчання здійснюється в діапазоні від 0 до 10 балів, заочної – від 0 до 50 балів і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної

побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно

визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.

3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.

5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.

6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.

7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документа НУЦЗ України.

Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565 (зі змінами).

2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» для підготовки бакалавра в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія. Черкаси: НУЦЗ України.

Базова література

1. Вавринів О.С. Основи психологічного консультування: навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 112 с.

2. Ерфорд Бредлі Т. 45 основних технік для психологічного консультування. Київ. : «Науковий світ», 2024. 590 с.

3. Магдисюк Л. І., Федоренко Р.П. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : ВежаДрук, 2022. 360 с.

4. Мельничук О.Б. Основи психоконсультування та психокорекції. Навчальний посібник. Київ: Каравела, 2022. 390 с.

5. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с.

6. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультування : навч. посібник / В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Ф. Андрєєва / за заг. ред. В.Г. Панка, І.М. Зварича. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 384 с.

7. Практикум з індивідуального психологічного консультування військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей: навчально-методичний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2023. 90 с.

8. Психолого-корекційний практикум травм війни : навчальний посібник / Іван Сулятицький, Катерина Островська, василь Осьодло та інші. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 396 с.

9. П'ять вимірів психологічного консультування. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, Видавництво КНУ, 2021. 400 с.

10. Сабліна Н. Психологічне консультування та психотерапія складних запитів: травма, ПТСР, насильство, зґвалтування, горе, втрата. Робота з дітьми, підлітками, дорослими, військовими і їх сім'ями. Навчально-терапевтичний посібник. Вінниця: ТВОРИ, 2024. 224 с.

11. Тараріна О. Практикум з консультування. Арт-рішення / Олена Тараріна; пер. Т. Щегельської; іл. Є. Піяка. – К.: АСТАМІР-В, 2025. – 88 с.

Допоміжна

1. Коваль М.С. Дії підрозділів ДСНС України в умовах розвитку воєнного стану. Навчальний посібник. – Львів : ЛУБЖД, 2023. 308 с.

2. Максимова Н. Ю. Сімейне консультування: навчальний посібник. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 304 с.

2. Основи психологічного консультування: опорний конспект лекцій з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6.030103 «Практична психологія». Мукачево: МДУ, 2018. 41 с.

3. Приходько Ю.О. Практична психологія: введення у професію: навч. посібник. К.: Каравела, 2017. 248 с.

4. Сабліна Н. Психологічна допомога та робота психолога з військовими та їх родинами у дні війни. К : Твори, 2025. 276 с.

5. Сабліна Н. Психологічне консультування складних запитів: горе та втрата. К : Твори, 2024. 120 с.

6. Ющенко І.М. Ю. Основи віково-психологічного консультування : навчально-методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу «Основи віково-психологічного консультування» для студентів закладів вищої освіти спеціальності «Психологія» Чернівці: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2023. 40 с.

7. Цільмак О.М. Технології психологічного консультування : підручник. Одеса : Астропринт, 2023. 210 с.

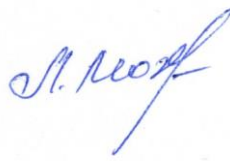
8. Сучасні форми та методи роботи психолога в кабінеті психологічного розвантаження персоналу ДСНС України: монографія / М.А. кришталь, М.В. фомич, Л.І. Мохнар, О.М. Дячкова, Т.В. Чередниченко. Черкаси: видавець Вовчок О.Ю., 2023. 198 с.

Інформаційні ресурси

1. Магдисюк Л. І., Федоренко Р.П. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : ВежаДрук, 2022. 360 с.
<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20907/1/opsykons.pdf>
2. Практикум з індивідуального психологічного консультування військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей: навчально-методичний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2023. 90 с.
<https://jurkniga.ua/contents/praktikum-z-individualnogo-psikhologichnogo-konsultuvannya-viyskovosluzhbovtsiv-veteraniv-ta-chleniv-ikhnikh-simey.pdf>

Розробник:

доцент кафедри психології
діяльності в особливих умовах
кандидат педагогічних наук

Людмила МОХНАР